ZIMOWY MONITORING PTAKÓW NA OBIEKTACH WODNYCH NIZINY MAZOWIECKIEJ W STYCZNIU 2016

Zagożdżonka – M. Molęda

Marcin Łukaszewicz

Patryk Rowiński

ZIMOWY MONITORING PTAKÓW NA NIZINIE MAZOWIECKIEJ

www.m-sto.org

WSTĘP

- **Monitoring Populacji Ptaków Wodnych** (*International Waterbird Census*) prowadzony jest w Europie od połowy lat 60. XX wieku. Dane gromadzone są w Wageningen w Holandii.

- W kraju koordynacja tej akcji przechodziła różne koleje, od roku 2006 prowadzi ją prof. **Włodzimierz Meissner** z Uniwersytetu Gdańskiego, który przejął koordynację po **Mateuszu Cyganie** z PAN w Łomiankach.

- W roku **1984** r. rozpoczęto zimowe liczenia ptaków w dolinach rzecznych naszego regionu – na **Nizinie Mazowieckiej**. Wraz z rozwojem akcji do listy początkowo notowanych **ptaków wodnych** włączono również inne - **lądowe gatunki** zimujące w dolinach rzek.

Zimowe liczenia ptaków w dolinach rzek i innych obiektach Niziny Mazowieckiej – 2016 r.

- **Od roku 2011 akcja została częściowo włączona do systemu: Państwowego Monitoringu Środowiska, realizatorem którego, (na zlecenie GIOŚ) jest Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków.**

- **Program nosi nazwę:**
  > MONITORING ZIMUJĄCYCH PTAKÓW WODNYCH <
  a koordynatorem głównym pozostaje prof. Włodzimierz Meissner.

- **W ramach monitoringu zbierane są dane na blisko 300 najważniejszych fragmentach rzek i zbiornikach w Polsce. Pracami w poszczególnych częściach kraju, kierują koordynatorzy regionalni (łącznie 20 osób).**

- **Lista podlegających temu programowi odcinków rzek z Mazowsza przedstawia się następująco (łącznie 340 km i obiekty): WISŁA (160 km), BUG (50 km), NAREW (50 km), LIWIEC (50 km), PILICA (30 km), ZALEW ZEGRZYŃSKI, WARSZAWA (zbiorniki miejskie).**

METODY

- **TERMIN LICZEŃ**

  Liczenia prowadzono w drugiej dekadzie stycznia, za termin optymalny przyjęto **16-17 stycznia**, z dopuszczalnym zakresem **16-24 stycznia**.
- **PODZIAŁ RZEK NA ODCINKI**

  Kontrolowane rzeki podzielone były na ponumerowane pięciokilometrowe odcinki. Granice odcinków oraz ich numery naniesione na mapy. Każdy odcinek jest traktowany jako jednostka podstawowa.
- **MIASTA**

  Warszawa, Radom i Skierniewice – kontrolowano zbiorniki, stawy, kanały i inne obiekty w granicach administracyjnych (analizowano wyłącznie gatunki wodne).
- **NOTOWANE GATUNKI**

  W dolinach rzek liczeniami objęte są nie tylko gatunki wodne, ale również wszystkie pozostałe, w tym tzw. "inwazyjne" oraz gatunki rzadko zimujące.

OBSZAR LICZEŃ

W styczniu 2016 roku skontrolowano na Mazowszu (1215 km rzek):

- **WISŁA** (**215 km**)
- **WSCHÓD** (**510 km**):
  Bug (180), **Liwiec** (85), **Wkra** (85), **Narew** (70) i **Krzna** (90 km)
- **ZACHÓD** (**490 km**):
  Pilica (140), **Radomka** (70), **Rawka** (65), **Bzura** (55), **Iłżanka** (30), **Zwoleńka** (25), **Zagożdżonka** (25), **Jeziorka** (25), **Drzewiczka** (20), **Mogielanka** (10) i **Rykalanka** (10).

- **ZB. ZEGRZYŃSKI , ZB. DOMANIÓW**
  (*oraz inne pojedyncze obiekty*)
- **WARSZAWA, RADOM i SKIERNIEWICE.**

Bielik - P. Grabowski

Pilica – K. Sieczak

Liwiec – D. Michałowski

Ł. niemy - J. Mydlak

WARUNKI ATOMOSFERYCZNE, STAN WÓD

- Zima była mroźna, średnie temperatury dla regionu wynosiły od -5 do -10 st. C
- Zachmurzenie w całym okresie od średniego do dużego, opady śniegu – lokalnie, przelotne.
- Stan wód w WIŚLE i jej dorzeczu układał się w strefie wody średniej i niskiej. Nie notowano stanów alarmowych na żadnej z rzek w regionie.
- Śryż i lód brzegowy występował na większości z kontrolowanych rzek, pokrywa lodowa lokalnie na Wiśle, Narwi i Bugu.
- Pełne zlodzenia zbiorników (Zegrze, Domaniów).

Zimowe liczenia ptaków w dolinach rzek i innych obiektach Niziny Mazowieckiej – 2016 r.

WYNIKI

Liczebność łącznie: 79 822 os.

Gatunki wodne: **52 889 os.**

Gatunki lądowe: **26 933 os.**

Gatunki łącznie: 104 (+5 nieozn.)

Gatunki wodne: **39** (+3 nieozn.)

Gatunki lądowe: **65** (+2 nieozn.)

Zwoleńka – A. Szafrański

Zimowe liczenia ptaków w dolinach rzek i innych obiektach Niziny Mazowieckiej – 2016 r.

WYNIKI – Najliczniejsze gatunki wodne:

- *Krzyżówka* – **38 910** os.
- *Śmieszka* – **2 550** os.
- *Nurogęś* – **2 077** os.
- *Gągoł* – **1 935** os.
- *Łabędź niemy* – **1 861** os.
- *Mewy duże (nz.)* – **1 676** os.

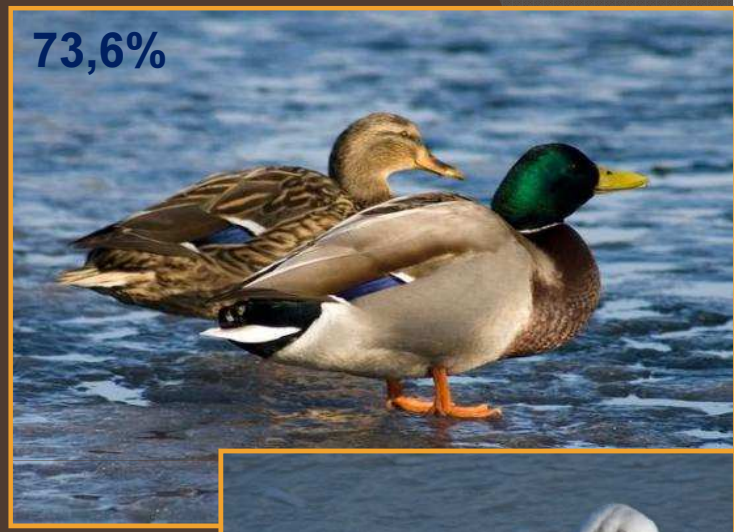

4,8 – 3,2%

Zimowe liczenia ptaków w dolinach rzek i innych obiektach Niziny Mazowieckiej – 2016 r.

WARSZAWA
Nos.=13881
Ngat.=13
D = ANP

ZB. ZEGRZYŃSKI
Nos.= 54
Ngat.= 3
D = CY

ZACHÓD (rzeki)
Nos.= 12464
Ngat.=27
D = ANP, CY, MEM

WSCHÓD (rzeki)
Nos.= 9597
Ngat.= 24
D = ANP, CY, MEM, BC

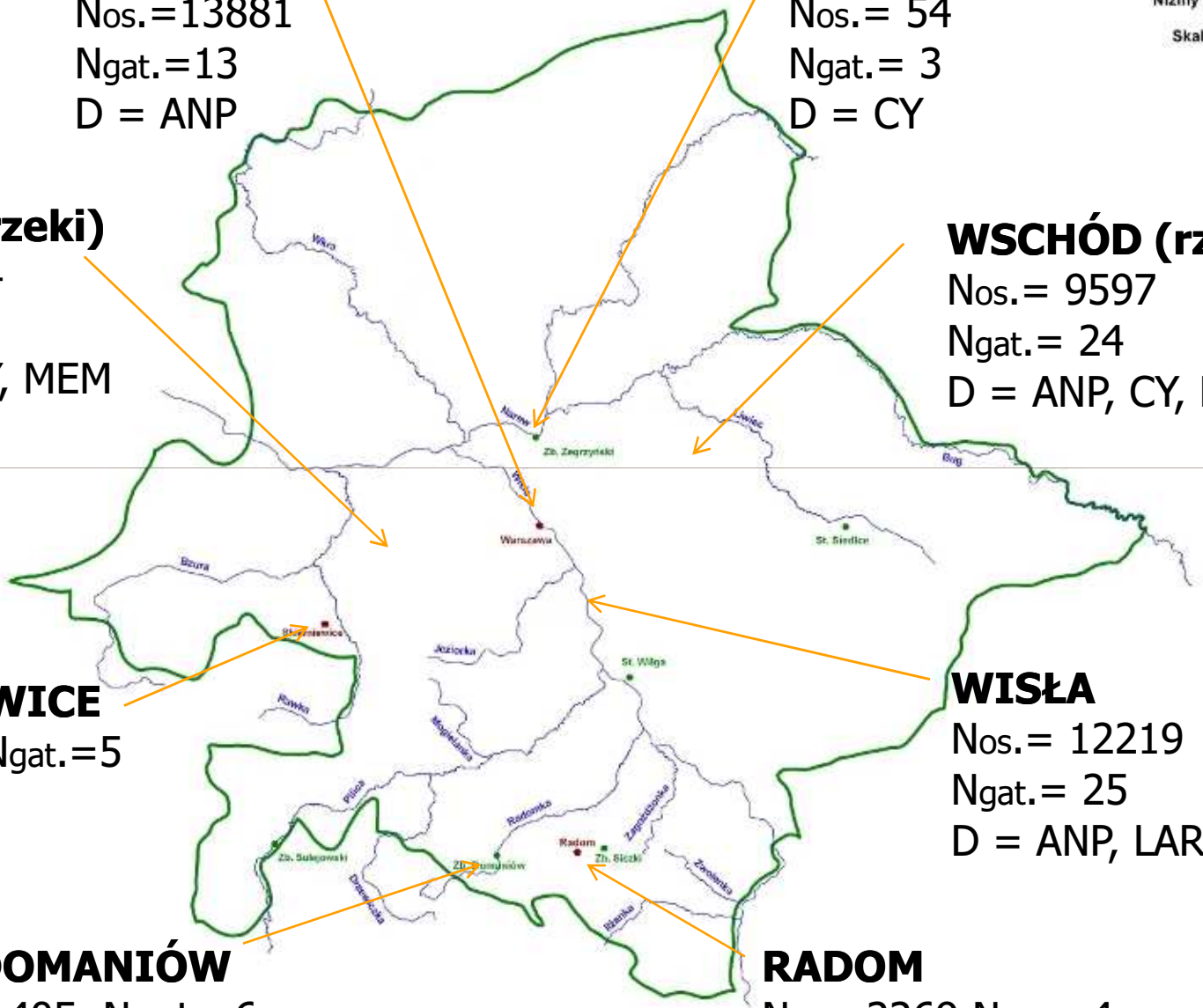

SKIERNIEWICE
Nos.=1058 Ngat.=5
D =ANP

WISŁA
Nos.= 12219
Ngat.= 25
D = ANP, LAR, BC, LAAnz.

ZB. DOMANIÓW
Nos.= 405, Ngat.=6
D = ANP

RADOM
Nos.=2269 Ngat.=4
D =ANP

PRZEGLĄD WYBRANYCH GATUNKÓW WODNYCH:

- **PERKOZ DWUCZUBY** – tylko 2 os., koryto Liwca
- **CZAPLA BIAŁA** – łącznie 35 os., 14 w dolinie Wisły, na zachodzie 13 os.
- **GĘŚ ZBOŻOWA** – 130 ptaków na Wiśle (odc. Kozienice-Dęblin)
- **ŁABĘDŹ CZARNODZIOBY** – 8 os., 4 na Wiśle, 4 koryto Pilicy
- **ŁABĘDŹ KRZYKLIWY** – 15 ptaków, z czego 11 os. na Narwi
- **KRAKWA** – 5 os., 4 dolina Narwi, 1 koryto Bzury
- **CYRANECZKA** – 91 ptaków, głównie zachód (Pilica, Bzura, st. Raszyn)
- **OGORZAŁKA** – 2 ptaki (Narew i Pilica)
- **BIELACZEK** – 63% na Wiśle, pojedyncze os. - Pilica, Radomka, Narew
- **SZLACHAR** – 2 ptaki w korycie Wisły
- **WODNIK** – 6 zimujących os., 5 w części zachodniej i 1 os. wzdłuż Wkry
- **KOKOSZKA** – tylko 18 ptaków, 14 w Warszawie
- **CZAJKA** – 1 ptak, dolina Bzury
- **HEŁMIATKA** – 1 os. na Pilicy
- **ZIMORODEK** – 47 os., tylko 2 wzdłuż Wisły, ponad 48% na zachodzie
- **ROŻENIEC** – 2 ptaki (Pilica, Iłżanka)

Średnie zagęszczenia dominujących gatunków ptaków wodnych na 10 km biegu rzeki w styczniu 2016

	WISŁA	BUG	PILICA	NAREW	BZURA
N (km.)	215	180	140	70	55
Krzyżówka	150,9	34,1	246,7	**555,8**	327,4
Śmieszka	**118,3**	0,0	0,0	0,0	0,0
Nurogęś	**51,7**	6,4	23,1	35,3	16,0
Gągoł	**58,0**	4,9	22,7	38,1	0,0
Łabędź niemy	24,5	3,9	29,0	**58,1**	4,0
Mewy duże nz.	**60,5**	0,0	0,0	**58,6**	0,0

Krzna – J. Mydlak

Kluczowe zimowiska w regionie dla wybranych gatunków wodno-błotnych

Krzyżówka	Warszawa (34,7%)
Kormoran	Wisła (60,1%), Radomka (18,7%)
Czapla siwa	Wisła (20,6%), Pilica (16,4%)
Łabędź niemy	Wisła (28,3%), Narew/Pilica (21,9%)
Gągoł	Wisła (64,4%), Pilica (16,4%)
Śmieszka	Wisła (99%)
Łyska	Warszawa (78,3%)
Perkozek	Pilica (45,5%)

Zimowe liczenia ptaków w dolinach rzek i innych obiektach Niziny Mazowieckiej – 2016 r.

WYNIKI – Najliczniejsze gatunki lądowe:

- *Czyż* - **27,1** os./10 km
- *Kwiczoł* - **26,6** os./10 km
- *Kawka* - **17,9** os./10 km
- *Trznadel* - **17,5** os./10 km
- *Bogatka* - **15,4** os./10 km

Z śr. = **221,7** os./10 km

Gatunki lądowe

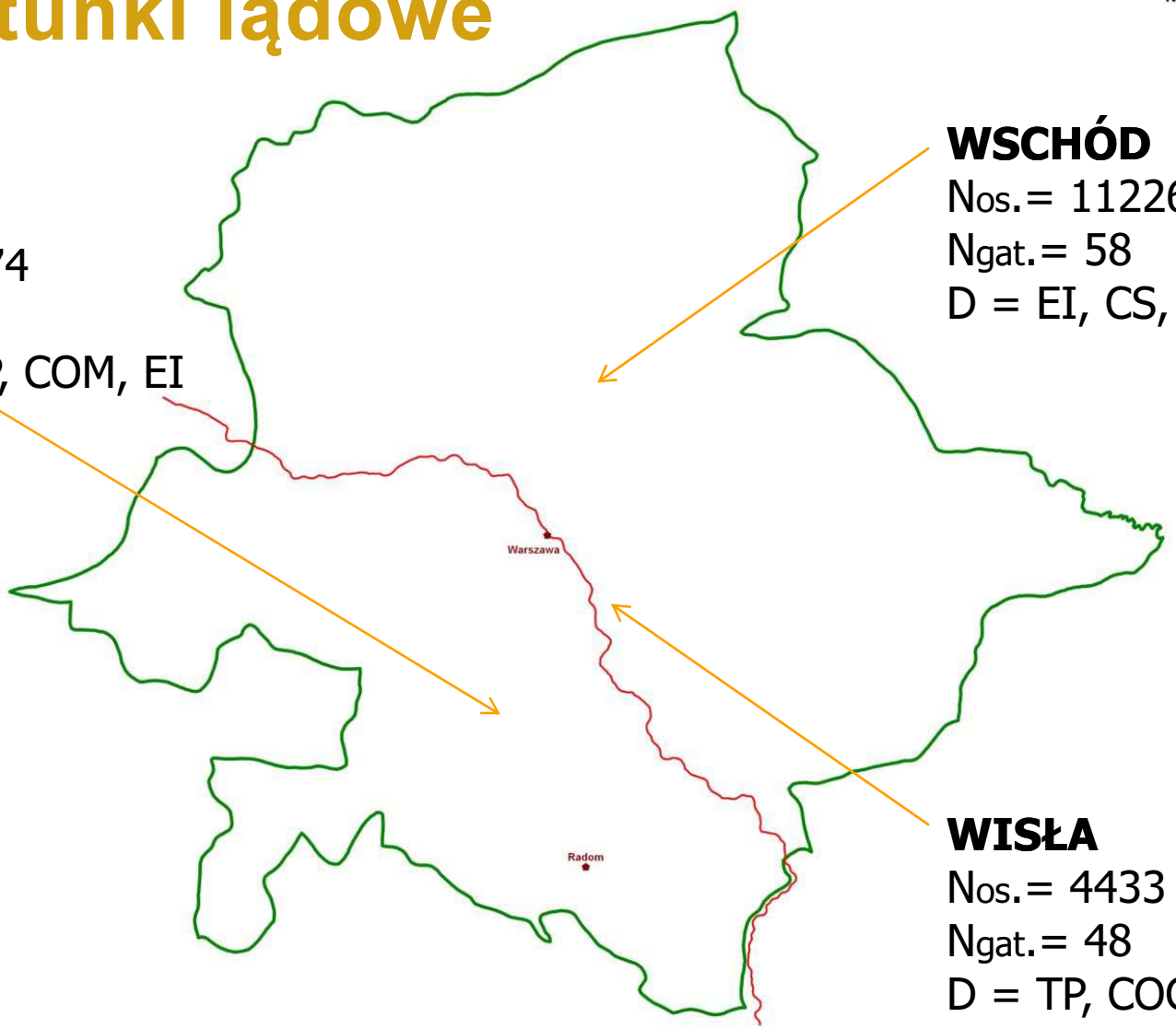

ZACHÓD
Nos.= 11274
Ngat.= 61
D = CS, TP, COM, EI

WSCHÓD
Nos.= 11226
Ngat.= 58
D = EI, CS, COM, TP

WISŁA
Nos.= 4433
Ngat.= 48
D = TP, COC, PJ

Zimowe liczenia ptaków w dolinach rzek i innych obiektach Niziny Mazowieckiej – 2016 r.

PRZEGLĄD WYBRANYCH GATUNKÓW LĄDOWYCH:

- **BIELIK** – 111 ptaków, 59% w dolinie Wisły
- **BŁOTNIAK ZBOŻOWY** – 10 os., 6 na rzekach części zachodniej regionu
- **MYSZOŁÓW WŁOCHATY** – 66 ptaków, 70% na wschodzie (głównie wzdłuż Bugu i Krzny)
- **DZIĘCIOŁ ZIELONY** – 69,4% w części zachodniej, gdzie obecny w większości dolin
- **JEMIOŁUSZKA** – łącznie 443 os., 61% w części zachodniej (wzdłuż zalesionych dolin)
- **STRZYŻYK** – 254 ptaki, 25,6% w dolinie Pilicy
- **PASZKOT** – 85 ptaków, 25,9% dolina Wisły, na zachodzie obecny w 7 z 11 dolin rzecznych
- **SROKOSZ** – łącznie 70 os., na wschodzie najliczniej wzdłuż Krzny, na zachodzie – Pilica
- **SROKA** – 774 ptaki, 56,2% ptaków na wschodzie regionu (głównie dolina Bugu)
- **KRUK** – łącznie 573 os., 65,8% na wschodzie, (najliczniej wzdłuż Bugu i Krzny)
- **SZPAK** – 10 ptaków (Radomka, Zagożdżonka, Bug, Krzna)
- **ZIĘBA** – 36 ptaków, głównie w części zachodniej (dol. Pilicy, Bzury i Rawki)
- **DZWONIEC** – policzono 1189 ptaków, 62,7% w dolinach na wschodzie (głównie Wkra)
- **CZYŻ** – łącznie 3287 os., głównie wzdłuż Bugu, Pilicy i Krzny
- **MAKOLĄGWA** – 132 ptaki, wyłącznie na zachodzie regionu (głównie doliny Bzury i Jeziorki)
- **RZEPOŁUCH** – 57 ptaków z czego 51 os. w dolinie Wisły
- **POTRZOS** – 17 ptaków, 14 w dolinie Pilicy
- **USZATKA** – 2 ptaki (Bug i Rawka)
- **POKRZYWNICA** – 3 ptaki (1 os. – dolina Pilicy, 2 ptaki – dolina Rawki)

Radomka – R. Tęcza

Cyraneczka – Sz. Kielan

Gil – S. Turowski

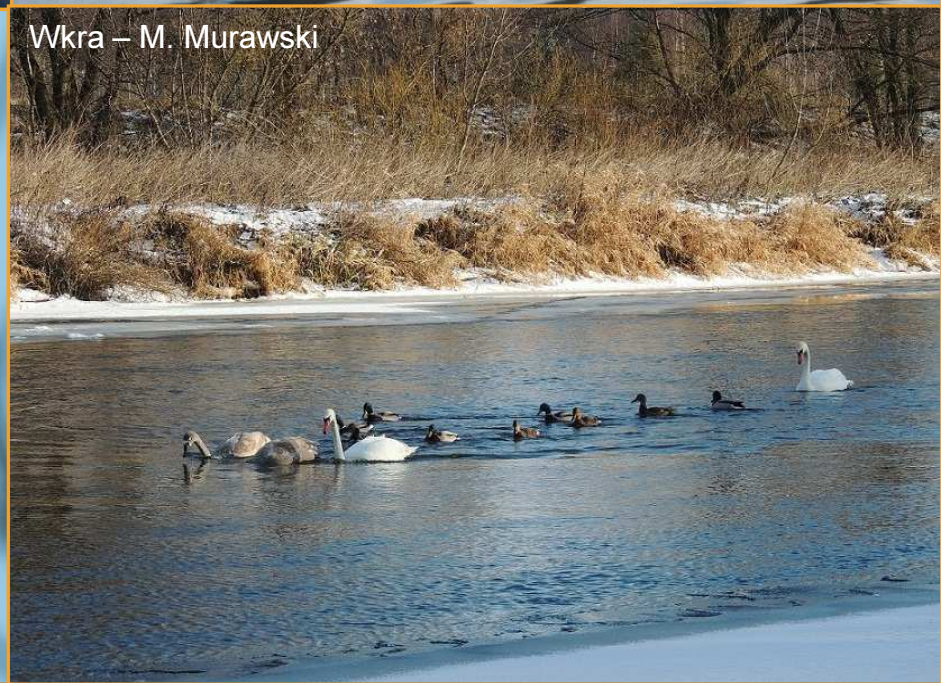

Wkra – M. Murawski

CIEKAWSZE OBSERWACJE

❑ rzadziej zimujące gatunki wodne

- **BERNIKLA BIAŁOLICA** – 10 os. (dolina Wisły)
- **BERNIKLA KANADYJSKA** – 9 os. (dolina Pilicy)
- **MEWA DELAWARSKA** – 1 os. (Warszawa)

❑ rzadziej zimujące gatunki lądowe

- **PLUSZCZ –** 1 os. (dolina Wkry)
- **SIWERNIAK –** 2 os. (dolina Pilicy)
- **PLISZKA SIWA –** 3 os. (dolina Bugu)
- **SINIAK –** 17 os. (dolina Wkry)

Pliszka siwa – E. Szczepankiewicz

Pluszczyk – M. Murawski

Mewa delawarska – S. Sosnowski

Bernikle kanadyjskie – Sz. Kielan

Siwerniak – Sz. Kielan

Zimowe liczenia ptaków w dolinach rzek i innych obiektach Niziny Mazowieckiej – 2016 r.

OBSERWATORZY – 94 osoby

Robert **Adamiak**, Krzysztof **Antczak**, Kamil **Banach**, Marcin **Bączkowski**, Zbigniew **Bąk**, Grzegorz **Bednarczyk**, Przemysław **Boguszewski,** Marta **Celej**, Sławomir **Chmielewski**, Tomasz **Chodkiewicz**, Marcin **Chrapowicki**, Paweł **Cieśluk**, Maciej **Cmoch**, Adam **Dmoch**, Julia **Dobrzańska**, Andrzej **Dombrowski**, Michał **Falkowski**, Krzysztof **Furdal**, Krzysztof **Gaszewski**, Artur **Goławski**, Paweł **Grabowski**, Mateusz **Grzębkowski**, Tomasz **Gustyn**, Rafał **Gustyn**, Fatima **Hayatli**, Cezary **Iwańczuk**, Piotr **Jabłoński**, Weronika **Janus**, Krzysztof **Kajzer**, Oliwia **Karpińska**, Sławomir **Kasjaniuk**, Zbigniew **Kasprzykowski**, Szymon **Kielan**, Krzysztof **Klimaszewski**, Artur **Koliński**, Paweł **Kozanecki**, Radosław **Kozik**, Dawid **Kozłowski,** Maciej **Kubicki**, Rafał **Kuropieska**, Mieczysław **Kurowski,** Marcin **Łukaszewicz**, Michał **Maniakowski**, Łukasz **Matyjasiak**, Dariusz **Michałowski**, Grzegorz **Mielewski**, Cezary **Mitrus**, Mariusz **Molęda**, Marek **Murawski**, Jarosław **Mydlak**, Małgorzata **Nowicka**, Mirosław **Nowicki**, Przemysław **Obłoza**, Wojciech **Okliński**, Grzegorz **Osojca-Krasiński**, Stanisław **Oszkiel**, Rafał **Patryniak**, Mateusz **Pawelec,** Marcin **Rejmer**, Patryk **Rowiński**, Oliwer **Rowiński,** Karol **Sieczak**, Dawid **Sikora**, Marcin **Siuchno**, Sergiusz **Skrobiński**, Marek **Słupek**, Jacek **Słupek**, Sylwester **Solaniuk**, Anna **Sołtys**, Tomasz **Stański**, Łukasz **Stępień**, Przemysław **Stolarz**, Jarosław **Strełko**, Jarosław **Synowiecki**, Adrian **Szafrański,** Ewa **Szczepankiewicz**, Krzysztof **Szulak,** Jacek **Tabor,** Robert **Tęcza**, Stanisław **Turowski**, Rafał **Tusiński**, Marek **Twardowski**, Paweł **Wacławik**, Robert **Wakulski,** Łukasz **Wardecki**, Agata **Wojewoda**, Monika **Wojnar**, Michał **Wołowik**, Krzysztof **Woźniak**, Dorota **Wólczyńska**, Jarosław **Zawadzki**, Grzegorz **Zawadzki**, Stanisław **Zawadzki**, Sylwia Anna **Zgorzałek**

Obserwatorzy w regionach

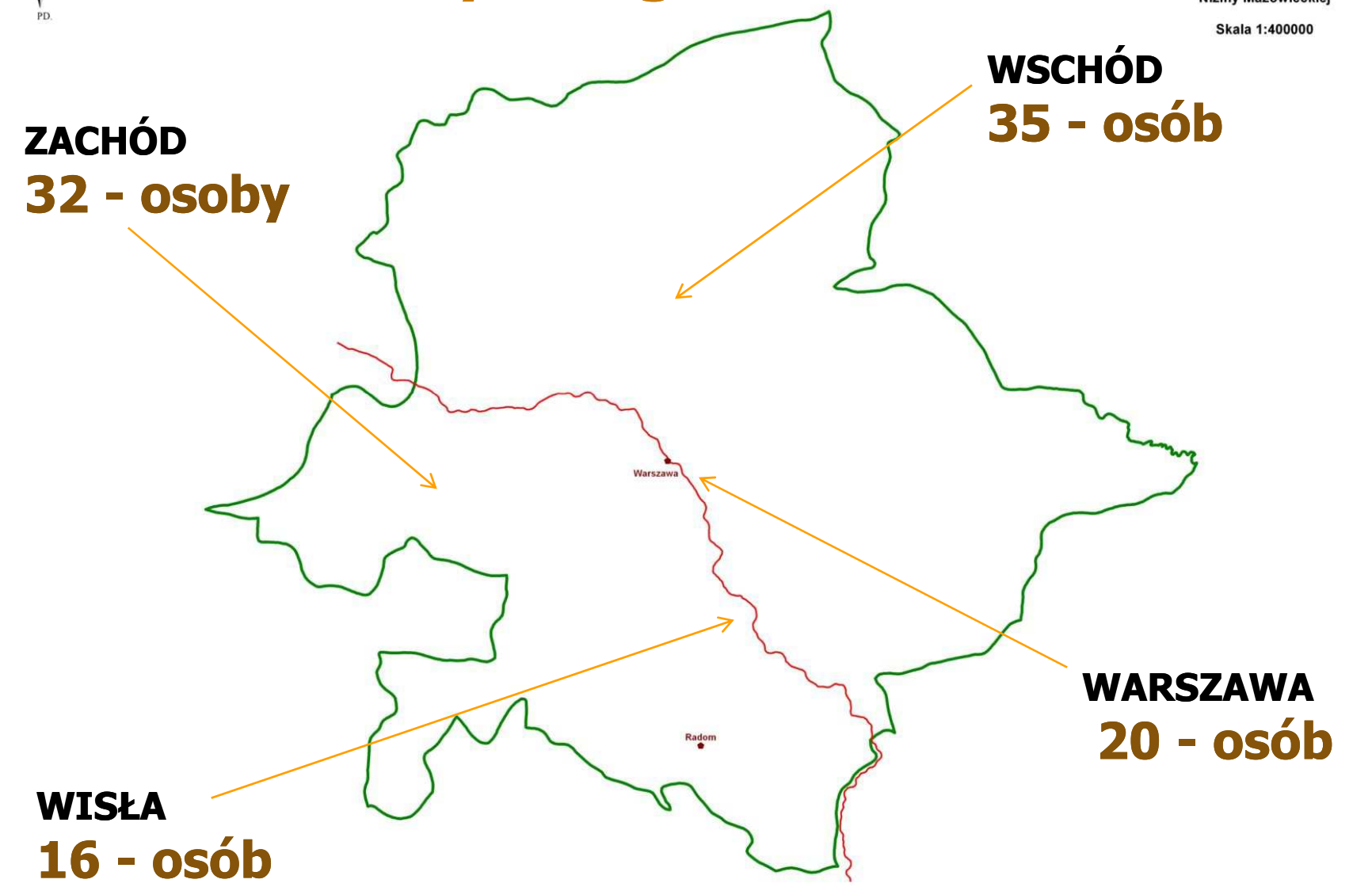

OBSERWATORZY

największa liczba skontrolowanych odcinków:

Cyraneczka – Sz. Kielan

- **Rafał Kuropieska** – **70** km (3 rzeki)
- **Jacek Tabor** – **65** km (3 rzeki)
- **Marcin Łukaszewicz** – **65** km (4 rzeki)
- **Szymon Kielan** – **60** km (2 rzeki)
- **Cezary Iwańczuk** – **52** km (2 rzeki)

Zimowe liczenia ptaków w dolinach rzek i innych obiektach Niziny Mazowieckiej – 2016 r.

Krótkie porównanie z poprzednimi sezonami:

	2011-2015 średnio	2016	Max.
Liczba skontrolowanych kilometrów	1 149	**1 215**	1 215 (2016)
Łączna liczebność ptaków	76 670	**79 822**	92 548 (2015)
Łączna liczba gatunków *wodne/lądowe*	98 36 /62	**104 39/65**	110 44/66 (2012)
Liczebność krzyżówki	36 729	**38 910**	50 632 (2012)
Liczebność czyża	7 784	**3 287**	12 963 (2013)
Średnie zagęszczenie gatunków lądowych (os./10 km)	202,8	**211,7**	376,6 (2015)
Uczestnicy liczeń	94	**94**	107 (2012)

Wąsatka – R. Tęcza

Radomka – R. Tęcza

Szczygły – D. Michałowski

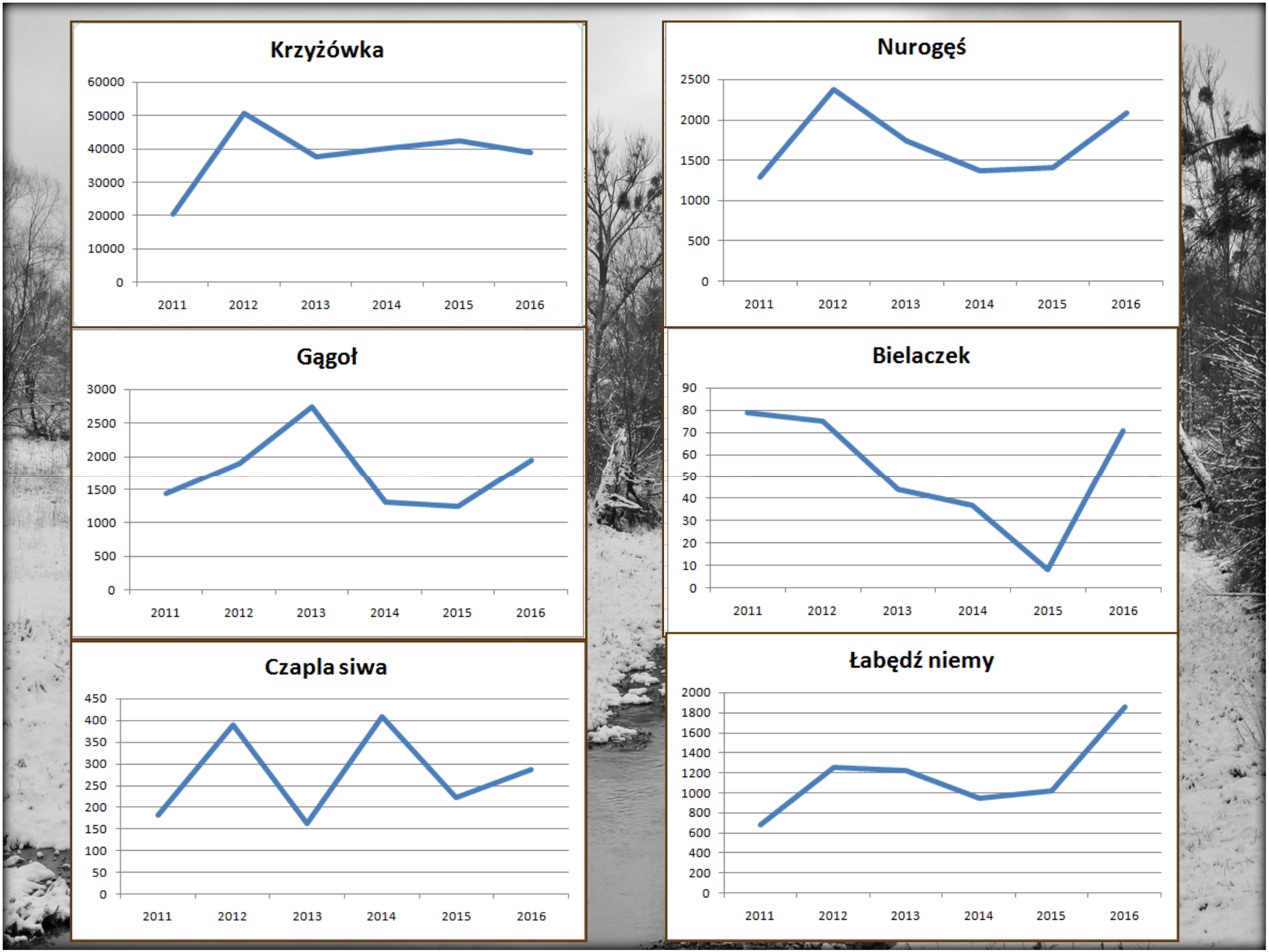
Krzyżówka
60000
50000
40000
30000
20000
10000
0
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Nurogęś
2500
2000
1500
1000
500
0
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Gągoł
3000
2500
2000
1500
1000
500
0
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Bielaczek
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Czapla siwa
450
400
350
300
250
200
150
100
50
0
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Łabędź niemy
2000
1800
1600
1400
1200
1000
800
600
400
200
0
2011
2012
2013
2014
2015
2016

PODZIĘKOWANIA

Składamy **serdeczne podziękowania** **WSZYSTKIM uczestnikom** tegorocznych liczeń w dolinach rzecznych na Mazowszu.

Dziękujemy za trud i poświęcony czas, licząc na udział również w kolejnych sezonach.

Koordynatorzy

W prezentacji wykorzystano zdjęcia uczestników liczeń oraz materiały strony wikimedia.com

www.m-sto.org

- **kontakt - koordynatorzy**
- **termin liczeń**
- **formularz, instrukcja, przykład**
- **podsumowanie każdego sezonu**

Sponsor upominków i gadżetów promocyjnych w sezonie 2016

Sklep internetowy

lanius-books.pl

Lanius books

DZIĘKUJEMY !!!